

**โคลงอุภัยพากย์ : การศึกษาความหมายของคำว่า “ใน” กับ “นอก”
ในมุมมองอรรถศาสตร์ปริชาน**

ดำรงค์ นันทผาสุข

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Received 12/02/25 /Revised 14/01/26 /Accepted 15/01/26

บทคัดย่อ

โคลงอุภัยพากย์เป็นโคลงที่อธิบายความหมายของคู่คำที่มีความหมายตรงกันข้าม คำอธิบายความหมายของคู่คำในโคลงจึงสะท้อนมโนทัศน์ของคำในปริชานของผู้แต่ง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในโคลงศัพท์ในนอกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโคลงอุภัยพากย์จำนวน 37 บท ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน ผลการศึกษาพบว่า ความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” พบ 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมและความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม

คำสำคัญ : คำหลายความหมาย, โคลงอุภัยพากย์, ผังภาพ, ภาษาศาสตร์ปริชาน, อรรถศาสตร์ปริชาน

Khlong U-Phai Phak: A Study of the Meanings of the Words /nai/ and /นัวk/ from a Cognitive Semantics Perspective

Dumrong Nuntapasuk

Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

Received 12/02/25 /Revised 14/01/26 /Accepted 15/01/26

Abstract

The Khlong U-Phai Phak is a khlong that explains the meanings of pairs of antonyms. The explanation of these antonyms in the khlong reflects the poet's conceptualization of language. This research article aims to analyze the meanings of the words /nai/ and /นัวk/ as presented in the Khlong Sap nai นัวk, which is a part of the collection of Khlong U-Phai Phak according to the Cognitive Semantics approach. The findings reveal that the words /nai/ and /นัวk/ have two meanings: 1) the meaning of spatial relations that have a concrete boundary, and 2) the meaning of spatial relations that have an abstract boundary.

Keywords: Cognitive Linguistics, Cognitive Semantics, Image Schema, Khlong U-Phai Phak, Polysemy

บทนำ

โคลงอุกภัยพากย์เป็นหนังสือรวมโคลงอธิบายความหมายของคำที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ในกับนอก ยากกับง่าย กว้างกับแคบ รวมทั้งสิ้น 35 คู่คำ โดยกรมการหอพระสมุดวชิรญาณเป็นผู้เชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาไทยและการแต่งคำประพันธ์มาร่วมกันแต่งโคลงแต่ละคู่คำ เช่น พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงษ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้แต่งแต่ละท่านจะรวบรวมคำที่ปรากฏคู่คำนั้นนำมาแต่งรวมกันเป็นโคลง พิมพ์ในหนังสือวชิรญาณวิเศษ

โคลงศัพท์ในนอกกล่าวถึงการเปรียบเทียบความหมายคำว่า “ใน” และ “นอก” ในภาษาไทยซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ เป็นผู้นิพนธ์โคลงศัพท์ในนอก พิมพ์ในหนังสือวชิรญาณวิเศษ เล่ม 25 แผ่น 27 วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2433 จำนวน 37 บท (เกษมสันต์ และคณะ, 2567) จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและการทบทวนวรรณกรรมพบว่า คำว่า “ใน” และ “นอก” มีหลายความหมายและความหมายที่พบของแต่ละคำมีความสัมพันธ์กันบางประการ หรือที่เรียกว่า คำหลายความหมาย

การศึกษาคำหลายความหมายมีผู้สนใจศึกษาเป็นอย่างมากทั้งการศึกษาคำเฉพาะสมัยและการศึกษาภาษาข้ามสมัย (นฤบาล เหลืองรุ่งอุดม, 2567; ฝัฒมาศ ประมวลและคณะ, 2563; วิราภรณ์ ศรีวิมล และคณะ, 2566; เอกขิต สุขประสงค์, 2563) โดยข้อมูลที่ใช้ศึกษาคำหลายความหมายเป็นข้อมูลร้อยแก้วทั้งหมด เช่น จารึก จดหมายเหตุ ตัวอย่างข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติของภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือตัวอย่างข้อมูลจากเว็บอร์ดพันทิป โดยแนวคิดที่ใช้ศึกษาความหมายของคำที่น่าสนใจ คือ อรรถศาสตร์ปริชานซึ่งเป็นการศึกษาความหมายในแง่ของการรับรู้และประสบการณ์ทางโลกของเจ้าของภาษา เจ้าของภาษาจะสร้างมโนทัศน์เพื่อระบุความหมายของคำหรือถ้อยคำ ความหมายในรูปของมโนทัศน์จะถูกเก็บไว้ในปริชานหรือระบบความรู้ของเจ้าของภาษา (ราชบัณฑิตยสภา, 2560) ดังนั้นการศึกษาคำหลายความหมายของคำตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานจึงสามารถสะท้อนมโนทัศน์ในระบบปริชานของผู้แต่งได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยการศึกษาคำหลายความหมาย ในมุมมองอรรถศาสตร์ปริธานที่ใช้ร้อยกรองเป็นข้อมูลหลัก งานวิจัยที่พบมุ่งเน้นการศึกษา ความหมายของคำในคำเดียว ไม่ศึกษาความหมายที่ปรากฏในคำประสมและสำนวน นอกจากนี้ยังไม่พบการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ในมุมมองอรรถศาสตร์ปริธาน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในโคลงศัพท์ในนอกซึ่งรวมอยู่ในโคลงอุกยพากย์ในมุมมองอรรถศาสตร์ ปริธาน

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นแนวทางการศึกษาภาษาไทยสมัยเก่า ปี พ.ศ. 2433 ที่น่าสนใจ ในมุมมองของนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติที่ใช้ข้อมูลร้อยกรองศึกษาประเด็นทาง อรรถศาสตร์ปริธาน ประกอบกับมุมมองทางวรรณกรรมศึกษาโดยศึกษาวรรณกรรมร้อย กรองด้วยประเด็นศึกษาใหม่ ซึ่งช่วยเพิ่มพูนความสนใจวรรณกรรมไทยในมุมมองด้านภาษา มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงถึงมโนทัศน์ปริธาน และพระอัจฉริยภาพ ทางภาษาไทยของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ที่สามารถนิพนธ์โคลง อธิบายความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก”

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในโคลงศัพท์ในนอก ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

เอกจิต สุขประสงค์ (2563) ได้ศึกษาความหมายของคำว่า “ใน” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยปัจจุบันพบว่ามี 10 ความหมาย ได้แก่ 1) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ แบบปิดล้อม 2) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเวลา 3) ความหมายบอกความสัมพันธ์ ทางสังคม 4) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความเป็นเจ้าของ 5) ความหมายบอก ความสัมพันธ์ทางเอกสารหรือข้อความ 6) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล 7) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางจำนวน 8) ความหมายบอกความสัมพันธ์ ทางความรู้สึกนึกคิด 9) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และ 10) ความหมาย

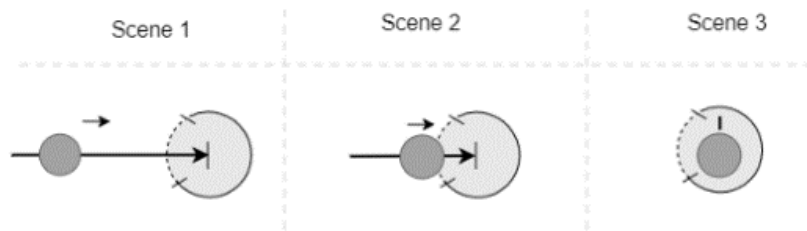
บอกความสัมพันธ์ทางเรื่อง ประเด็นหรือหัวข้อ ความหมายที่พบในข้อมูลแต่ละสมัย พบจำนวนไม่เท่ากัน ข้อมูลที่ใช้ศึกษาใช้ข้อมูลร้อยละ ผลการศึกษาแสดงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “ใน”

ผไทมาศ ประมวล และคณะ (2563) ได้ศึกษาความหมายของคำว่า “นอก” ในภาษาไทยปัจจุบันพบว่ามีความหมายต้นแบบ 4 ความหมาย ได้แก่ 1) ความหมายแสดงส่วนของวัตถุที่ไม่ได้อยู่ภายใน 2) ความหมายแสดงพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ภายใน 3) ความหมายต่างประเทศ 4) ความหมายการไม่ปฏิบัติตาม และพบความหมายขยายอีก 3 ความหมาย ได้แก่ 1) ความหมายของการสร้างสรรค์ 2) ความหมายของการไม่ได้เป็นสมาชิก และ 3) ความหมายของการไม่ซื่อสัตย์ ความหมายที่พบเป็นความหมายของคำว่า “นอก” ในภาษาไทยปัจจุบัน ข้อมูลที่ใช้ศึกษาใช้ข้อมูลร้อยละ ผลการศึกษาแสดงความหมายต้นแบบและเครือข่ายทางความหมายของคำว่า “นอก”

กรอบแนวคิด

Hedblom and Neuhaus (2022) ได้นำเสนอภาษาผังภาพ (Diagrammatic image schema language) เป็นแนวทางการสร้างผังภาพโดยมีรูปเป็นภาพแทนของมโนทัศน์พื้นฐาน (Conceptual primitives) เมื่อนำรูปมาประกอบกันเป็นผังภาพก็จะเป็นภาพแทนมโนทัศน์ที่ซับซ้อนขึ้น ภายในผังภาพประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) มโนทัศน์พื้นฐานอิสระ (Independent primitives) คือ มโนทัศน์ที่ปรากฏได้อิสระในผังภาพ ไม่ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับมโนทัศน์พื้นฐานอื่น เช่น วัตถุ พื้นที่ เส้นทาง
- 2) ความสัมพันธ์ของมโนทัศน์พื้นฐาน (Relational primitives) คือความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์พื้นฐานอิสระตั้งแต่ 2 มโนทัศน์ขึ้นไป เช่น การสัมผัส การบรรจุ ขนาด
- 3) คุณลักษณะของมโนทัศน์พื้นฐาน (Attributive primitives) คือคุณสมบัติของมโนทัศน์พื้นฐาน เช่น การเคลื่อนที่ การเปิด/ปิด ความว่างเปล่า

ภาพที่ 1 ผังภาพการบรรจุ (Object_Into_Container)

ที่มา: (Hedblom & Neuhaus, 2022)

ภาพที่ 1 เป็นผังภาพคำว่า “บรรจุ” ประกอบด้วย มโนทัศน์พื้นฐานอิสระ 3 มโนทัศน์ ได้แก่ วัตถุ คือ วงกลมสีทึบ สิ่งบรรจุ คือ วงกลมสีอ่อน เส้นทาง คือ ขีดเส้นตรงแนวนอน ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์พื้นฐาน คือ วัตถุเคลื่อนเข้าไปภายในสิ่งบรรจุ แสดงด้วยหัวลูกศรมีเส้นตรงกำกับจุดหยุดในวงกลมสีอ่อน คุณลักษณะของมโนทัศน์พื้นฐาน คือ วัตถุสามารถเคลื่อนที่ได้คือวงกลมสีทึบมีลูกศรด้านบนแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ตามเส้นทาง สิ่งบรรจุสามารถเปิดให้วัตถุเข้าไปด้านใน คือ วงกลมสีอ่อนมีเส้นประด้านหนึ่ง วัตถุอยู่ภายในสิ่งบรรจุ คือ วงกลมสีทึบมีเส้นตรงแนวตั้งขีดอยู่ด้านบนของวงกลมสีทึบ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” มีขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม เรื่องคำหลายความหมาย ความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ในภาษาไทย และแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน ภาษาผังภาพ

2) ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้งานวิจัยนี้ คือ โคลงคำพิไบนอก ซึ่งนิพนธ์โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ พิมพ์ในหนังสือวชิรญาณวิเศษ เล่ม 25 แผ่น 27 วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2433 จำนวน 37 บท โดยสืบค้นตัวบทจากเว็บไซต์

ห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ จากนั้นถอดคำประพันธ์รวบรวมและจัดกลุ่มข้อมูลตามการปรากฏของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว คำประสม และสำนวน

3) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลการปรากฏของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่รวบรวมมาวิเคราะห์ความหมายตรงและความหมายแฝงของคำว่า “ใน” และ “นอก” พรรณนาความหมายตรงและความหมายแฝงที่พบ จากนั้นนำเสนอผังภาพตามแนวคิดของ Hedblom and Neuhaus (2022)

4) ขั้นตอนการสรุปผลและอภิปรายผล ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษานำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิจัย

โคลงศัพท์ในนอกได้จัดกลุ่มการอธิบายความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความหมายของคำประสมที่มีคำแรกเป็นคำเดียวกัน 2) ความหมายที่เทียบคู่จึงได้ความหมายเด่นชัด 3) ความหมายเฉพาะคำว่า “นอก” และ 4) ความหมายเฉพาะคำว่า “ใน” แสดงถึงพระอัจฉริยภาพทางการอธิบายความหมายในภาษาของผู้นิพนธ์ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งกรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ยังทรงรวบรวมคำพ้องเสียงคำว่า “ใน” ที่ปรากฏทั้งคำไทยและคำบาลีสันสกฤต ได้แก่ ไนนา ไนเนตร ในตา ไนหนึ่ง เลศไนย วิไนย ดไนย ไนปั่นฝ้าย แยกไว้ในโคลงหนึ่งบทไม่รวมกับคำว่า “ใน” แสดงให้เห็นว่า กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ทรงเข้าพระทัยเรื่องคำพ้องเสียงและแสดงความแตกต่างให้ปรากฏแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน ผลการศึกษาความหมายคำว่า “ใน” และ “นอก” พบทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง ดังนี้

1. ความหมายตรงของคำว่า “ใน” และ “นอก”

ความหมายตรง หมายถึง ความหมายของคำที่เป็นความหมายหลักหรือความหมายพื้นฐานของคำ (ราชบัณฑิตยสภา, 2560) คำว่า “ใน” และ “นอก” พบความหมายตรงทั้งหมด 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมและความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม

1.1 ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม
หมายถึงพื้นที่ที่อยู่ภายในหรือนอกขอบเขตของสิ่งต่าง ๆ เป็นรูปธรรม

1.1.1 ความหมายของคำว่า “ใน”

ในโรงเรียนตึกห้อง	คูหา
ในม่านมุ้งศาลา	กกข้าว
ในร่มร่มพฤษภา	บังแดด ผนแฮ
ในรอบกำเพงริ้ว	เครื่องกันกันบัง

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 19 กล่าวถึง ใน + [โรงเรียน/ตึก/ห้อง/คูหา/ม่าน/มุ้ง/ศาลา/
กำเพง/ริ้ว] หมายถึงพื้นที่ภายในสถานที่ที่มีขอบเขตโดยรอบที่เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม

ในโต๊ะลาดภาชนะตั้ง	เต็มของ นานา
ในเลื่อนรถเกวียนกอง	ใส่ลั่น
ในเรือเสื่ออาศน์รอง	นอนนั่ง แลแฮ
ในเรียกแทนบนคัน	คัดได้ความเฉลย

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 21 กล่าวถึง ใน + [โต๊ะ/ลาด/ภาชนะ/เลื่อน/รถ/เกวียน/เรือ/
เสื่อ/อาสนะ/(ที่)รองนอน/(ที่)รองนั่ง] หมายถึงพื้นที่ภายในวัตถุที่มีรูปพรรณขอบเขต
โดยรอบที่เห็นชัดเจน ซึ่งเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่
เป็นรูปธรรมในอีกลักษณะหนึ่ง ความหมายของคำว่า ใน ลักษณะนี้ตรงกับความหมายของ
คำว่า บน คือ ความหมายบอกความสัมพันธ์เชิงพื้นที่สิ่งหนึ่งอยู่ในอีกสิ่งหนึ่ง (ภคภค
เทียมทัน, 2561)

ในระหว่างซึ่งได้ ทำสัตย์ สัญญาแฮ

ในเมื่อเวลานัด	แนะไว้
ในบทกวีพิภัก	เปนแบบ นาฮา
ในเขตรกำหนดได้	เรียกร้องเปนประมาณ

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 23 กล่าวถึง ในบทกวี หมายถึงสารที่ปรากฏอยู่ในกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแนวปฏิบัติ ที่เขียนกำหนดไว้ ซึ่งเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ ทางพื้นที่ภายในขอบเขตที่แสดงด้วยตัวอักษรที่เป็นกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแนวปฏิบัติ

หมวดต้นราชกิจตั้ง	ปางบรรพ์ แบบฤ
ในนอกเสมอกัน	คู่คล้าย
ในไกล้นอกไกลปัน	ตำแหน่ง กิจนา
เปนหมู่ดุษฎาซ้าย	มากแท้หลายกรม
สมในสมนอกทั้ง	กรมวัง
ตำรวจนอกในหวัง	วิเศษถ้วน
แสงในนอกชาวคลัง	อีกพนัก งานแฮ
หมู่สระพารล้วน	นอกด้วยในมี

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 4 และ 5 กล่าวถึงการจัดแบ่งหน้าที่และอำนาจความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยใช้คำว่า “ใน” และ “นอก” แสดงความแตกต่างของหน้าที่และอำนาจความรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น หน่วยงานที่ประกอบกับคำว่า “ใน” หมายถึงหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับใช้ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์จัดการงานภายในขอบเขตพระบรมมหาราชวัง เช่น กรมคลังใน กรมพระตำรวจใน สรรพกรใน วิเสทใน

โดยสารมคธชี้	เชิงเรียน
เลข <u>นอก</u> เลขในเขียน	เขตรอ้างอิง
ผูกความคิดพูดเพียร	ผู้ถนัด ชัดนา
ความใคร่เรียนฤค่าง	ขาดเค้าตามประสงค์

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 10 กล่าวถึงวิธีการเขียนข้อความตามไวยากรณ์บาลีเลขใน หมายถึงข้อความที่ผู้อื่นกล่าวแล้ว ผู้แตงนำมาอ้างอิงไว้ในข้อความของตน (ข้อความที่อยู่ใน อนุญาตประกาศ) ดังนั้นคำว่า “ใน” ของเลขใน แสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตที่ แสดงขอบเขตด้วยเครื่องหมายอนุญาตประกาศ

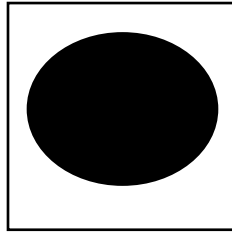
ในทำเนียบชื่อตั้ง	ขุนนาง
คือชื่อมีแบบปาง	ก่อนนั้น
<u>นอก</u> ทำเนียบชื่อวาง	ตำแหน่ง ใหม่เฮย
แต่ราชการยศชั้น	นับได้เหมือนเสมอ

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 6 กล่าวถึงการตั้งชื่อตำแหน่งของข้าราชการ ในทำเนียบชื่อ หมายถึงชื่อตำแหน่งข้าราชการที่เคยปรากฏในทำเนียบชื่อตำแหน่งขุนนางที่มีบัญญัติไว้ ซึ่งเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตด้วยชื่อที่ปรากฏในทำเนียบ ชื่อตำแหน่งขุนนาง

ภาพที่ 2 เป็นผังภาพความหมายของคำว่า “ใน” แสดงความหมายบอก ความสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างสถานที่ วัตถุ เครื่องหมายอนุญาตประกาศ ตัวอักษรที่เป็น กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแนวปฏิบัติ และทำเนียบชื่อตำแหน่งขุนนาง ซึ่งเป็นสิ่งที่

รูปธรรมมีขอบเขตที่สามารถมองเห็นได้ คือ รูปสี่เหลี่ยมเส้นทึบกับสิ่งที่อยู่ภายใน คือ วงกลมสีดำ

ภาพที่ 2 ผังภาพความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม
ของคำว่า ใน

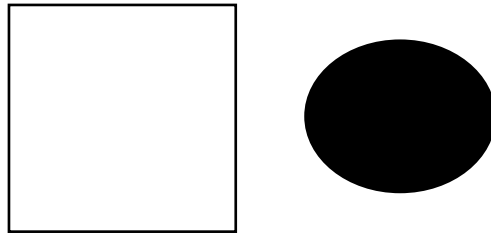
1.1.2 ความหมายของคำว่า “นอก”

โคลงบทที่ 4 และ 5 กล่าวถึงการจัดแบ่งหน้าที่และอำนาจ ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานตั้งแต่สมัยอยุธยาตามที่ได้อธิบายไว้ก่อนหน้า หน่วยงานที่ประกอบกับคำว่า “นอก” เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตาม พระราชดำรัสสั่งจากพระมหากษัตริย์จัดการงานภายนอกขอบเขตพระบรมมหาราชวัง เช่น กรมคลังนอกกรมพระตำรวจนอก สรรพการนอก วิเสทนอก

โคลงบทที่ 10 กล่าวถึงวิธีการเขียนข้อความตามไวยากรณ์บาลี เลขนอก หมายถึงข้อความที่ผู้แต่งกล่าวเองเป็นข้อความที่อยู่ภายนอกเครื่องหมาย อัญประกาศ ดังนั้นคำว่า “นอก” ของเลขนอก แสดงถึงความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอก ขอบเขตที่แสดงขอบเขตด้วยเครื่องหมายอัญประกาศ

โคลงบทที่ 6 กล่าวถึงการตั้งชื่อตำแหน่งของข้าราชการ นอกทำเนียบ ชื่อ หมายถึงชื่อตำแหน่งข้าราชการที่คิดขึ้นใหม่ไม่เคยปรากฏในทำเนียบชื่อตำแหน่งขุนนาง ที่มีบัญญัติไว้ เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของทำเนียบ ชื่อตำแหน่งขุนนางที่มีบัญญัติไว้

ภาพที่ 3 เป็นผังภาพความหมายของคำว่า “นอก” แสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างสถานที่ เครื่องหมายอัญประกาศ และทำเนียบชื่อตำแหน่งขุนนาง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมมีขอบเขตที่สามารถมองเห็นได้ คือ รูปสี่เหลี่ยมเส้นทึบกับสิ่งที่อยู่ภายนอก คือ วงกลมสีดำ

ภาพที่ 3 ผังภาพความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมของคำว่า นอก

1.2 ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรม หมายถึงพื้นที่ที่อยู่ภายในหรือภายนอกขอบเขตของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นนามธรรม

1.2.1 ความหมายของคำว่า “ใน”

ในระหว่างซึ่งได้	ทำสัตย์ สัญญาแฮ
ในเมื่อเวลานัด	แนะไว้
ในบทกวีพิกัด	เปนแบบ นาฮา
ในเขตรกำหนดได้	เรียกร้องเปนประมาณ

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 23 กล่าวถึง ในระหว่างซึ่งได้ทำสัตย์สัญญา หมายถึงช่วงเวลาที่อยู่ในระหว่างช่วงเวลาการทำข้อตกลง ในเมื่อเวลานัดแนะ หมายถึงช่วงเวลาที่อยู่

ในระหว่างช่วงเวลาที่ได้นัดหมายตกลงกัน ทั้งสองคำเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของเวลา

ในห่อหีบเก็บแล้ว	ปกปิด มิदनอ
ในที่ลับสงัดจิตร	เงียบนั้น
ในใจสุขทุกซึกคิด	ครวญไคร่ ไดพ่อ
ในเหตุเพราะลับอัน	อัดแท้เหลือเห็น

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 19 กล่าวถึง ในเหตุ หมายถึงความคิดต่อสาเหตุของเรื่องราวเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสาเหตุของเรื่องราว

ในเนื้อไข่นี้	ว่าประยูร วงษ์แฮ
ในหมู่มิตรพวกลูก	จิตรเกื้อ
ในกองชาติแปลงปูน	ปานเปรียบ กันนา
ในร่วมรวมปนเนื้อ	หนึ่งด้วยสมาคม

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 17 กล่าวถึง ในเนื้อ หมายถึงร่วมเชื้อสายวงศ์ตระกูล ในหมู่มิตร หมายถึงรวมกลุ่มเพื่อนเดียวกัน ทั้งสองคำเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของความเป็นกลุ่มทางสังคม คือ ครอบครัวและมิตรสหาย นอกจากนี้ผู้นิพนธ์ยังทรงเปรียบ “ความเป็นกลุ่มทางสังคมเดียวกัน” กับปูนที่ผสมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน

ในพระบาทอยู่เกล้า	ในกรม อีกแฮ
ในท่านนั้นนัณม	เรียกอื้อ

ในพระสาสน์นิยม

ใจเรียม ท่านเฮย

ในที่นับถือรื้อ

จิตรร้ายฤควร

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 16 กล่าวถึงคำเรียกขานปรากฏคำว่า “ใน” ได้แก่ ในพระบาท อยู่เกล้า ในกรม ในท่าน กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2505) ทรงพระดำริเห็นว่า คำว่า ในกรม เกิดจากการย่อคำให้สั้นลงเพื่อความ “สะดวกปาก” คำว่า “กรม” หมายถึงเจ้านาย ที่ทรงกรม เช่น กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ กรมหลวงโยธาทิพ ดังนั้น คนในกรมพระยาดำรงราชานุภาพ กิจกรรมในกรมพระยาดำรงราชานุภาพ คือ คนหรือกิจการที่อยู่ภายใต้สังกัดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นความหมายบอก ความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของอำนาจของบุคคล และด้วยความ “สะดวกปาก” จึงเรียกพระนามกรมเหลือเพียง ในกรมหรือเสด็จในกรม เมื่อใช้เรียกขานเจ้านาย ผู้วิจัย เห็นว่า พระอรรถาธิบายที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพแสดงให้เห็นว่าสามารถอธิบายคำเรียกขาน ในพระบาทอยู่เกล้า ในท่าน ได้เช่นเดียวกัน

ในหอหีบเก็บแล้ว

ปกปิด มิดนอ

ในที่ลับสงัดจิตร

เงียบนั้น

ในใจสุขทุกซัด

ครวญใคร่ ไตพ้อ

ในเหตุเพราะลับอัน

อัดแท้เหลือเห็น

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

ผลขนุนหนามนอกเนื้อ

ในหวาน

บัณฑิตยจิตรในปาน

เปรียบอ้อย

ผลมะเดื่อนอกแดงฉาน

หนอนบ่อน ในนา

หวานนอกขมในถ้อย

เทียบแท้ทางตรง

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 19 กล่าวถึง ในใจ หมายถึงความรู้สึกนึกคิด เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของความคิดของบุคคล เช่นเดียวกับโคลงบทที่ 13 กล่าวถึง บัณฑิตยจิตระใน หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่มีปัญญาและความดีงาม

ไม้เรียงเรียบปักไว้

สามสอง อันนา

อันนอกอันในปอง

เรียกได้

เขียนวงขีดจำลอง

ลักษณะเรียบ ดูแธ

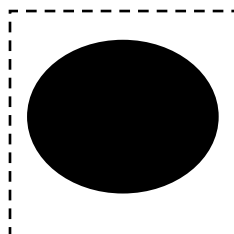
วงนอกวงในใช้

เรียกร้องแปนประมาณ

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 9 กล่าวถึงคำประสมที่เป็นวัตถุประกอบด้วยคำว่า “ใน” เช่น (ไม้) อันใน วงใน หมายถึงวัตถุที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้พูดมากกว่าอีกวัตถุหนึ่ง ดังนั้น (ไม้) อันใน วงใน จึงเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของกรอบอ้างอิงของวัตถุหนึ่ง ที่สร้างขึ้นภายในจิตใจของผู้พูด

ภาพที่ 4 เป็นผังภาพความหมายของคำว่า “ใน” แสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างเวลา สาเหตุของเรื่องราว ความเป็นกลุ่มทางสังคม อำนาจของบุคคล ความคิดของบุคคล และกรอบอ้างอิงของวัตถุหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้พูดซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมมีขอบเขตแต่ไม่สามารถมองเห็นได้ คือ รูปสี่เหลี่ยมเส้นประกับสิ่งที่อยู่ภายใน คือ วงกลมสีดำ

ภาพที่ 4 ฝั่งภาพความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม
ของคำว่า ใน

1.2.2 ความหมายของคำว่า “นอก”

โคลงบทที่ 9 กล่าวถึงคำประสมที่เป็นวัตถุประกอบกับคำว่า “นอก” เช่น (ไม้) อันนอก วงนอก หมายถึงวัตถุที่อยู่ห่างจากผู้พูดมากกว่าอีกวัตถุหนึ่ง ดังนั้น (ไม้) อันนอก วงนอก จึงเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่ภายนอกขอบเขตของกรอบอ้างอิงของวัตถุหนึ่งที่สร้างขึ้นภายในจิตใจของผู้พูด

บุตร <u>นอก</u> พ่อแม่ทั้ง	ตระกูลวงษ์
<u>นอก</u> มิตรจิตระไปคง	สัตย์อ้าง
<u>นอก</u> เจ้าไปคิดจง	ใจรักดี ท่านนา
นาย <u>นอก</u> บ่าวบ่าวร้าง	เล่นนี้พึงแห่ง

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 36 กล่าวถึง บุตรนอกพ่อแม่ หมายถึงลูกที่ไม่ได้เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนรอบครัวและวงศ์ตระกูล เป็นความหมายความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่ภายนอกขอบเขตของความเป็นกลุ่มทางสังคม คือ ครอบครัว โคลงนี้ยังกล่าวถึง นอกมิตร หมายถึงบุคคลที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อเพื่อน นอกเจ้า นายนอกบ่าว หมายถึงผู้อยู่ได้บังคับบัญชาที่ไม่ซื่อสัตย์รักดีต่อเจ้านาย ในทางกลับกัน เจ้านายไม่จริงใจต่อผู้อยู่ในสังกัด ทั้งสองคำดังกล่าวจึงเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่ภายนอกขอบเขตของความรักดีระหว่างบุคคล คือ มิตรสหาย และเจ้านายกับผู้อยู่ได้บังคับบัญชา

นอกเรื่องริพำด้วย	วาจา
อุตร <u>นอก</u> ตำรา	เล่นรู้
ลูกศิษย์ <u>นอก</u> ครูอา	จารย์สั่ง สอนแฮ
เมียนอกผัวคบซู้	เล่นนี้ดีเอน

โคลงบทที่ 35 กล่าวถึง *นอกตำรา* หมายถึงการไม่ปฏิบัติตามแบบแผนที่สืบทอดกันมา เช่นเดียวกับศิษย์*นอกครู* หมายถึงศิษย์ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสอนของครู หรือผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามแบบแผนที่นิยมกันมา เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของคำสอนแบบแผนที่สืบทอดปฏิบัติกันมา

ธรรมเนียม*นอก*อีกอ้าง อย่าง*นอก* นั้นฤ

สรรพสิ่งต่างประเทศออก อรรถใช้

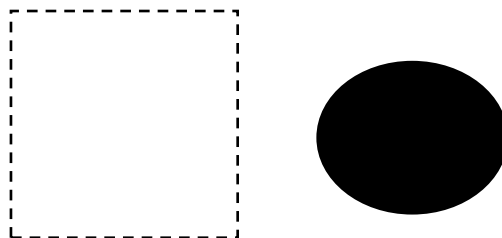
นอกอย่างนอกธรรมเนียมบอก ผิดแบบ แผนนา

นอกอยู่น่าหลังได้ ต่างเค้าความหมาย

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 32 กล่าวถึงธรรมเนียม*นอก* อย่าง*นอก* หมายถึงธรรมเนียมหรือลักษณะที่มีความเป็นต่างชาติ เช่น การทักทายแบบจับมือ การจัดเลี้ยงน้ำชายามบ่าย การสวมใส่เสื้อนอก เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของความเป็นชาติไทย

ภาพที่ 5 เป็นผังภาพความหมายของคำว่า “นอก” แสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างความเป็นกลุ่มทางสังคม ความรักดีระหว่างบุคคล คำสอน

แบบแผนที่สืบทอดปฏิบัติกันมา ความเป็นชาติไทย และกรอบอ้างอิงของวัตถุหนึ่งที่สร้างขึ้นภายในจิตใจของผู้พูดซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมมีขอบเขตแต่ไม่สามารถมองเห็นได้ คือ รูปสี่เหลี่ยมเส้นประกับสิ่งที่อยู่ภายนอก คือ วงกลมสีดำ

ภาพที่ 5 ผังภาพความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม
ของคำว่า นอก

2. ความหมายแฝงของคำว่า “ใน” และ “นอก”

ความหมายแฝง หมายถึง ความหมายที่เพิ่มขึ้นจากความหมายตรงเป็น
ความหมายเชิงเปรียบหรือความหมายทางสังคม (ราชบัณฑิตสภา, 2560)

ในภาชนะขันขวดถ้วย	โองกลาง อ่างเอย
ในบ่อเหมืองบึงบาง	น่านน้ำ
ในคอกคูกูทิมตระราง	กรงวิหค นาพ้อ
ในที่เครื่องขังค้ำ	สังขีเชิงหมาย

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 20 เมื่อถอดความโคลงมีทั้งความหมายตรงและความหมายเชิงเปรียบ
ของสำนวน ใน + [คอก/คูกู/ทิม/ตระราง/กรง/ที่เครื่องขัง] ความหมายตรงคือความหมาย
บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสิ่งป็นรูปธรรม (คอก/คูกู/ทิม/ตระราง/กรง/
ที่เครื่องขัง) ส่วนความหมายเชิงเปรียบคือความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายใน
ขอบเขตของสิ่งที่เป็นนามธรรม (อำนาจของบุคคล) เช่น นกน้อยในกรงทอง หมายถึงคนที่
อยู่สุขสบายใต้อาณัติของคนอื่น ไร้อิสระ หมูในเล้า หมายถึงสิ่งที่อยู่ในเงื้อมมือ

ใน + [คอก/คูกู/ทิม/ตระราง/กรง/ที่เครื่องขัง]

ความหมายต้นทาง >

ใน + [อำนาจของบุคคล] ความหมายปลายทาง

ลูกดอก <u>นอก</u> ข้อซี่	เชิงคำ เปรียบนา
ไขรื่องริบดทำ	จอตจ้าน
หมูไม่ <u>นอก</u> กล่า	ใหญ่แยก พงษ์เฮ

นอกคอกกระเพื่อนบ้าน เตือดร้อนลำเค็ญ
(หอพระสมุทวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 34 กล่าวถึง ลูกดอกนอกช่อ หมายถึงผลและดอกที่เจริญนอกช่อ ดอก ไม้นอกช่อ หมายถึงต้นใหม่ที่เติบโตนอกกอไม้เดิม นอกคอก หมายถึงสัตว์ที่อยู่ นอกคอกที่ขัง เป็นความหมายตรงซึ่งเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์พื้นที่ภายนอกขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรม (ช่อ/กอ/คอก) ส่วนความหมายเชิงเปรียบเทียบคือคนที่ไม่ปฏิบัติตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติตามกันมา ซึ่งเป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของสิ่งที่เป็นนามธรรม (คำสอนแบบแผนที่สืบทอดปฏิบัติกันมา)

ใน + [ช่อ/กอ/คอก] ความหมายต้นทาง >

ใน + [คำสอนแบบแผนที่สืบทอดปฏิบัติกันมา] ความหมาย
ปลายทาง

ผลขนุนหนาม <u>นอก</u> เนื้อ	ในหวาน
บัณฑิตยจิตระในปาน	เปรียบอ้อย
ผลมะเดื่อ <u>นอก</u> แดงฉาน	หนอนบ่อน ในนา
หวาน <u>นอก</u> ชมในถ้อย	เทียบแท้ทางตรง

(หอพระสมุทวชิรญาณ, 2457)

โคลงบทที่ 13 กล่าวถึง เนื้อในหวาน หนอนบ่อนใน ชมใน ความหมายตรงคือเนื้อที่มีรสหวานที่อยู่ภายในผลขนุน หนอนกัดกินเนื้อในผลมะเดื่อ เนื้อหรือเมล็ดมีรสขม เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสิ่งเป็นรูปธรรม (ผลของต้นไม้) ส่วนความหมายเชิงเปรียบเทียบคือความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในร่างกาย ไม่สามารถมองเห็นได้จากด้านนอกร่างกาย เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสิ่งเป็นรูปธรรม (ร่างกาย) ส่วนผลขนุนหนามนอก ผลมะเดื่อนอกแดงฉาน หวานนอก ความหมายตรงหมายถึงเปลือกหนามของขนุน ผิวของผลมะเดื่อที่มีสีแดงสด เปลือก ผิว หรือเนื้อของผลไม้มีรสหวาน เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่

ภายนอกขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรม (ผลของต้นไม้) ส่วนความหมายเชิงเปรียบเทียบคือกิริยาอาการที่แสดงออกสามารถมองเห็นได้จากด้านนอกร่างกาย เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตสิ่งที่เป็นรูปธรรม (ร่างกาย)

ใน +[ผลของต้นไม้] ความหมายต้นทาง >

ใน +[ร่างกาย] ความหมายปลายทาง

นอก +[ผลของต้นไม้] ความหมายต้นทาง >

นอก +[ร่างกาย] ความหมายปลายทาง

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ความหมายตรงและความหมายแฝงของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในโคลงศัพท์ในนอก พบ 2 ความหมาย ได้แก่ 1) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม โดยภาพที่ 2 แสดงผังภาพความหมายคำว่า “ใน” และภาพที่ 3 แสดงผังภาพความหมายคำว่า “นอก” และ 2) ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม โดยภาพที่ 4 แสดงผังภาพความหมายคำว่า “ใน” และภาพที่ 5 แสดงผังภาพความหมายคำว่า “นอก”

อภิปรายผล

คำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในโคลงศัพท์ในนอกเป็นข้อมูลที่แสดงความหมายในปริธานของผู้นิพนธ์ซึ่งสะท้อนความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏใน พ.ศ. 2433 ความหมายของคำว่า “ใน” ที่บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรมตรงกับความหมายของคำว่า “ใน” ในงานวิจัยของเอกชิต สุขประสงค์ (2563) ที่กล่าวถึง ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบปิดล้อมและความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเอกสารหรือข้อความ ส่วนความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายในขอบเขตของสิ่งที่เป็นนามธรรมตรงกับความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเวลา ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางสังคม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความเป็นเจ้าของ และ

ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด และจากการวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใน” ผู้วิจัยไม่พบความหมายบอกความสัมพันธ์ทางจำนวน ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำดังเช่นผลวิจัยของเอกชิต สุขประสงค์ (2563) ซึ่งพบทั้ง 3 ความหมายเป็นความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำบุพบท “ใน” ที่ปรากฏในข้อมูลร้อยแก้วช่วงเวลาเดียวกันแต่ความหมายเชิงไวยากรณ์ของคำเชื่อมนาม “ใน” สอดคล้องกันคือไม่พบทั้ง 3 ความหมาย เนื่องจากข้อมูลร้อยกรอง (โคลงศัพท์ในนอก) ไม่มีข้อความแวดล้อมที่สามารถระบุได้ว่า “ใน” เป็นคำบุพบทหรือคำเชื่อมนามซึ่งเป็นข้อจำกัดของข้อมูล

ส่วนความหมายของคำว่า นอก บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปธรรมตรงกับความหมายของคำว่า “นอก” ในงานวิจัยของไพฑูริศ ประมวล และคณะ (2563) คือ ความหมายแสดงส่วนของวัตถุที่ไม่ได้อยู่ภายใน ความหมายแสดงพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ภายใน และความหมายของการสร้างสรรค์ ส่วนความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ภายนอกขอบเขตของสิ่งที่เป็นนามธรรมตรงกับความหมายต่างประเทศ ความหมายการไม่ปฏิบัติ ความหมายของการไม่ได้เป็นสมาชิก และความหมายของการไม่เชื่อสัตย์ ซึ่งความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายในภาษาไทยปัจจุบัน แสดงว่า ความหมายของคำว่า “นอก” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2433 จนถึงปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตข้อมูลการศึกษาความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ในงานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์คำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว คำประสม และสำนวนพบว่ามีความหมายเดียวกัน จึงเห็นได้ว่าความหมายแฝงของสำนวนเกิดจากอุปลักษณ์ (Metaphor) ของสิ่งที่เป็นขอบเขตโดยเปรียบสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น เปรียบเทียบผลของต้นไม้กับร่างกาย เปรียบเทียบวัตถุที่ใช้กักขังกับอำนาจของบุคคล ซึ่งไม่ส่งผลให้เกิดการขยายความหมายของคำว่า ใน และ นอก

ผลการวิเคราะห์ความหมายคำว่า ในใจและนอกใจ เป็นความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขตเป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของปารค (2558) ที่วิเคราะห์หัตถ์ของคำว่า ใจ ว่ามีมโนทัศน์เชิงอุปลักษณ์ “ใจคือพื้นที่/ห้อง” ดังนั้นคำว่า ในและนอก จึงเชื่อมโยงความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่ที่มีขอบเขต

ระหว่างสิ่งที่เป็นนามธรรมกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม แต่ความหมายของคำว่า *ในใจ* และ *นอกใจ* กลับแตกต่างกัน ความหมายของ *ในใจ* หมายถึงความรู้สึกนึกคิดแต่ความหมายของ *นอกใจ* หมายถึงความไม่ซื่อสัตย์ อาจมีกระบวนการทางความหมายบางประการที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งน่าศึกษาต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการขยายระเบียบวิธีการศึกษาคำตรงข้ามและคำหลายความหมายทั้งข้อมูลที่ใช้ศึกษา ขอบเขตการศึกษา และกรอบแนวคิด ทำให้ได้ผลการศึกษาที่น่าสนใจและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเชิดชูพระเกียรติด้านภาษาและวรรณกรรมไทยของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ ในวาระครบรอบ 101 ปี แห่งวันสิ้นพระชนม์ ประจำปี พ.ศ. 2569

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยความหมายคำว่า “ใน” และ “นอก” ในมุมมองอรรถศาสตร์ปริชานโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากโคลงอุกยพากย์ แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลภาษาประเภทร้อยกรองสามารถนำมาศึกษาเรื่องความหมายได้เช่นเดียวกับข้อมูลภาษาประเภทร้อยแก้ว ดังนั้นผู้ศึกษาประเด็นความหมายของคำควรพิจารณานำข้อมูลภาษาประเภทร้อยกรองมาศึกษาร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบความหมายของคำว่า “ใน” และ “นอก” ที่ปรากฏในข้อมูลภาษาข้ามสมัยประเภทร้อยกรอง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษภรณ์ เกษมสันต์, ภัทรภร พัทธสุนทร, ปองรัก เกษมสันต์, และณฤทธิ์ สุนทรศารทูล. (2567). *พระประวัติและนานาวิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์*. สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).
- นริศรานุกัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้า กรมพระยา, และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2505). *สาส์นสมเด็จ เล่ม 12*. องค์การค้าของคุรุสภา.

- นฤบาล เหลืองรุ่งอุดม. (2567). การขยายความหมายของคำว่า “หนัก” และ “เบา” ในภาษาไทยปัจจุบัน. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 41(1), 27–62. <https://so04.tcithaijo.org/index.php/THlanglit/article/view/266126/184445>
- ปารค, คยอง อิน. (2558). มโนทัศน์ของคำว่า ใจ ในภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาเกาหลี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 15(2), 199–212. <https://so03.tcithaijo.org/index.php/liberalarts/article/view/46207>
- ฝัโหมาศ ประมวล, พุทธชาติ โพธิบาล, และคเชนทร์ ตัญศิริ. (2563). เครือข่ายความหมาย ‘นอก’ ในภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 12(1), 189–212. <https://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/1092>
- ภคภต เทียมทัน. (2561). พัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- วิราภานต์ ศรีวิมล, คเชนทร์ ตัญศิริ, และนันทชนัน นาถประทาน. (2566). คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของคำหลายความหมาย ขึ้น ในภาษาไทย . *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 23(1), 521–545. <https://doi.org/10.14456/lartstu.2023.22>
- หอพระสมุทวชิรญาณ. (2457). *โคลงอุภัยพากย์*. <https://vajirayana.org/โคลงอุภัยพากย์/โคลงศัพท์นอก>
- เอกชิต สุขประสงค์. (2563). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ใน” ในภาษาไทย. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Hedblom, M. M. & Neuhaus, F. (2022). Visualising image schemas: A preliminary look at the diagrammatic image schema language (DISL). In *Proceeding of The Sixth Image Schema Day, The Sixth Image Schema Day (ISD6)*,

March 24–25, 2022, Jönköping University, Sweden. <https://ceur-ws.org/Vol-3140/paper6.pdf>